

НЕОБХІДНІСТЬ РОЗВИТКУ АГРОТУРИЗМУ НА ТЕРИТОРІЇ МИКОЛАЇВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

І. В. Гончаренко, доктор економічних наук, професор

К. В. Коноваленко, студент

Ж. В. Сокровіщук, студент

Миколаївський національний аграрний університет

У статті представлено сучасне уявлення про аграрний туризм та його значний розвиток і популярність в європейських та інших країнах світу. Розглянуто соціально-економічну значимість агротуризму як найбільш привабливого виду відпочинку. Вивчено мотивації, ресурсний потенціал Миколаївської області та перспективи розвитку сільського туризму в цьому регіоні. Показано особливості різних моделей агротуризму.

Ключові слова: аграрний туризм, сільське населення, сільська місцевість, мандрівки, еко-освіта, відродження галузі, традиції.

Актуальність дослідження. Досить часто бізнес-інновації сягають своїм корінням у дещо забуті традиційні форми діяльності. Саме так відбулося і з впровадженням ідеї «зелених подорожей» в сільську місцевість, питома вага яких у світовому туристичному потоці вже перевищила **10%**.

Існують різні тлумачення щодо даного виду туризму: сільський туризм, сільський (зелений) туризм, агротуризм, зелений туризм.

Сучасне уявлення про сільський туризм – це вид підприємницької діяльності і форма відпочинку в сільській місцевості, яка приваблює туристичними пам'ятками. Основні мотиви – це комплекс чинників, що сприятливо впливають на людину: оздоровчий, естетичний, пізнавальний.

Наукові дослідження у цій сфері свідчать про те, що сільський (зелений) туризм здатний забезпечити економічну і демографічну стабільність в сільській місцевості, сприяти вирішенню соціально-економічних проблем села, стати вагомим чинником перспективного розвитку сільських територій.

Задача агротуризму – дати імпульс розвитку окремих сільських поселень, підвищенню рівня доходів їхніх жителів, припиненню міграційного потоку з села в місто за рахунок

створення додаткових робочих місць, зниження соціальної напруженості на селі шляхом організації нового специфічного сектора місцевої економіки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання соціально-економічного розвитку аграрного туризму відображено у наукових працях багатьох вчених-економістів. Зокрема, значний внесок у дослідження зазначеної тематики здійснили такі вітчизняні науковці, як: В. Васильєв [1], П. Горішевський [7], В. Косенко [1], М. Костриця [7], В. Липчук [4], М. Рутинський [4] та зарубіжні вчені: К. Дронг [2], В. Котлінський [2], С. Медлік [2] та інші.

Мета дослідження. Цілі статті полягають в обґрунтуванні доцільності розвитку аграрного туризму у Миколаївській області.

Виклад основного матеріалу. У широкому значенні агротуризм можна розглядати як домінуючу ключову галузь в територіальному аспекті, коли інші галузі (дорожнє господарство і транспорт, постачання продовольством і торгівля, народні ремесла та культурологічні заходи) технологічно перебудовуються під відповідне природно-рекреаційне середовище.

Агротуризм слід розглядати також як один з різновидів екологічного туризму, що передбачає надання засобів розміщення в сільській місцевості. Головна особливість сільського туризму, або агротуризму, у тому, що клієнту пропонують проживання в сільській місцевості та знайомство з життям і побутом селян [3, 4].

На сьогоднішній день не існує конкретного визначення поняття «агротуризм». Аграрний (сільський) туризм (АТ) можна розглядати у вузькому і широкому значенні. У першому значенні під агротуризмом слід розуміти проведення різних заходів (спортивних, оздоровчих, культурно-розважальних), спрямованих на створення сприятливих соціальних умов у сільському господарстві (насамперед зайнятість місцевого населення), підвищення ефективності основного виробництва (за рахунок «переливу» капіталу) і, нарешті, забезпечення оптимального конкурентного середовища на туристичному ринку (на базі розвитку промислового виробництва дичини для спортивного

полювання, рибництва і рибальства). Агротуризм був частиною протекціоністської політики держави в Італії та Франції в 1980-ті роки, коли в країнах ЄС ввели систему квотування, різко скоротилися обсяги сільгоспвиробництва і виникла необхідність створити нові робочі місця на селі [2].

Аграрний туризм повинен був зупинити масовий відтік населення в місто, за його допомогою хотіли уникнути серйозних соціальних конфліктів. Але цей вид туризму швидко перетворився на хороший бізнес – маловитратний і конкурентоспроможний. Починаючи з 1972 року, агротуризм виділяється у світовій практиці в окрему галузь. Так, аграрний (сільський) туризм в європейських державах забезпечує дохід, який дорівнює внутрішньому валовому продукту такої країни, як Угорщина.

На даний момент в Європі зареєстровано більше 2 млн ліжко-місць для туристів у сільських садибах. Останнім часом агротуризм стає популярним і в країнах Балтії. Не поступається їм і Польща. Лідером європейського аграрного туризму визнано Італію, яка отримує щорічно прибуток від нього приблизно в розмірі 350 млн доларів [2].

У Швейцарії доходи від туризму становлять 15 млрд доларів на рік, з яких 10 млрд доларів дають фермери в гірських місцевостях. В найближчому майбутньому Туреччина буде активно розвивати агротуризм. Це не тільки допоможе залучити в країну ще більше іноземних туристів, але і дозволить зберегти навколишнє середовище і підтримати сільськогосподарські райони відповідно до проекту «Туреччина для всіх» [2].

Популярність сільського туризму з року в рік на Заході зростає, і втомлений від пляжного відпочинку і багатолюдних готелів клієнт із задоволенням вибирає недорогий тур в провінцію, де може відчути себе простим жителем села, який опинився далеко від метушні і цивілізації. Багато фахівців аграрного туризму в цих країнах впевнені в тому, що саме агротуризм стане найбільш привілейованим видом відпочинку в сучасному світі. Більшість агротуристичних готелів мають свої власні ферми, на яких вирощуються екологічно чисті місцеві продукти, надзвичайно популярні сьогодні в розвиненому

світі. Успішний західний досвід може знайти зацікавлені структури у розвитку аграрного туризму і на Миколаївщині.

Фінансові ресурси від організації сільського туризму допоможуть підняти сільську глибинку. На агротуризмі сільські жителі Миколаївської області зможуть добре заробляти, не гірше, ніж в Італії та Франції. Крім того, це дозволить вирішити економічні і соціальні проблеми села. Розбудова сільського туризму дозволить забезпечити сільського жителя роботою, зростання зайнятості сприятиме отриманню стабільних та вагомих доходів населення, розвитку сільськогосподарського виробництва та сільської інфраструктури, відродженню та збереженню культурно-історичних пам'яток, пам'яток природи, сільських традицій, промислів тощо. Тому аграрний туризм позиціонується як один із різновидів туризму, його новий напрямок [2].

Фахівці розглядають агротуризм як набір різноманітних послуг для туристів: проживання їх в сільському будинку, організація зелених походів та участі в сільських культурно-розважальних заходах, залучення до секретів місцевої кухні, ремесел, сільських обрядів і звичаїв. Важливе місце в комплексі туристичних послуг займають зоо- та фітотерапія, освоєння секретів сільської лазні, риболовля, полювання, верхова їзда, походи за грибами, ягодами тощо [4].

Діяльність кооперативів та інших підприємницьких структур має бути спрямована на витіснення з ринку так званих «диких» форм відпочинку на природі, які нерідко завдають значної шкоди довкіллю або призводять до пожеж, поширення інфекцій та ін. Цивілізований сільський туризм кооперативи повинні розглядати в тісному зв'язку з просвітою туристів і сільського населення, зайнятого їх обслуговуванням, у формі тематичних семінарів, екскурсій, екомандрівок з проблем взаємодії людини з навколишнім середовищем. Такі форми просвіти сприяють підвищенню рівня екологічної освіти населення, збереженню навколишнього середовища [7].

Таким чином, соціально-економічна значимість агротуризму у Миколаївській області полягає в наступному: релаксація жителів міст у сільській місцевості, поповнення знань

про традиційну народну культуру; рух фінансових коштів з міст у сільську місцевість; створення альтернативних джерел зайнятості для сільського населення; підвищення рівня економічної прибутковості сільського населення; зниження процесу міграції сільських жителів до міста; формування ринку збуту сільгосппродукції і предметів народних промислів; розвиток інфраструктури сільських територій: збереження природних і культурних ресурсів території; зниження соціальної напруженості в сільській місцевості. У цьому зв'язку ми вважаємо, що головною метою аграрного туризму є розвиток ринку туристичних послуг для широкої пропозиції їх населенню, що постійно проживає в містах і, в першу чергу, у великих мегаполісах. Для реалізації цієї мети потрібно створення великого числа туристичних об'єктів, невеликих за розмірами, з добре організованим сільським господарством (рослинництвом, тваринництвом) і особистим підсобним господарством власників гостьових будинків, а також налагодженою туристичною інфраструктурою при строгому дотриманні міжнародних санітарно-гігієнічних стандартів та заходів безпеки туристів на відпочинку [7].

Мотивація розвитку аграрного туризму на Миколаївщині пов'язана, в першу чергу, з: погіршенням екологічної та психологічної ситуацій у великих містах; прагненням відпочивати на екологічно сприятливих територіях; відродженням інтересу до елементів традиційної народної культури: зразкам народної архітектури, кухні, ремеслам, фольклору; зростання інтересу до відвідування сільської глибинки; пошуку нових джерел поліпшення фінансового становища сільських жителів; прагненням до розширення сфери спілкування; жорсткістю конкуренції в традиційних сферах інвестицій на селі; пошуком нових сфер та об'єктів інвестування. Основними завданнями, що стоять перед агротуризмом, є:

- відродження сільського господарства та особистих підсобних господарств на територіях, визначених для організації туризму; повернення сільського населення, який пішов з сіл на відходжі промисли і проживання до міста, шляхом пропозиції постійної і вигідної роботи на об'єктах сільського туризму;

розвиток конкуренції на ринку туристичних послуг на основі якісного агротуризму в різних його формах;

- збереження і відродження в сільських регіонах культурної спадщини, обрядів, пам'яток природи, історії релігії та культури; розвиток сільської інфраструктури на туристичних об'єктах і прилеглих територіях: транспортної мережі доріг і послуг транспорту, торгівлі та мережі живлення (сільські кафе і ресторани), будівництво сільських готелів і т.п.; створення системи просування нового туристичного продукту на ринок, включаючи організацію різних інформаційно-освітніх центрів, розробку програм інформаційних комплексів для клієнтів, рекламу туристських пропозицій та ін.

Миколаївська область володіє значним ресурсним потенціалом сільського туризму – це великі сільськогосподарські території, благополучний екологічний стан ряду з них, високе етнічне і природне розмаїття регіону, збереження традиційної культури етносів в регіоні, багатий історико-культурний потенціал, виражена потреба туристів звернутися до своїх національних коренів. Цільовими сегментами ринку агротуризму можуть виступати як місцеві жителі, так і іноземні туристи.

Складність проблеми становлення аграрного туризму в Миколаївській області, перешкоди, які стримують цей процес: недостатня популяризація аграрного туризму і малий об'єм інвестицій в сільську інфраструктуру з боку державних органів влади, без якої важко створити необхідну туристську інфраструктуру.

Ефективність сільського туризму напряму залежить від підприємців та фахівців, їх знань і умінь в питаннях організації сільського господарства, а також економічної освіченості та інформованості.

Висновки. Підсумовуючи вищевикладене, можна відзначити, що розвиток аграрного туризму в Миколаївській області сприятиме збільшенню числа робочих місць та часу зайнятості сільського населення, формуванню ринку збуту сільськогосподарської та сувенірної продукції населення, кооперативів, аграрних підприємств на селі, підвищенню рівня життя місцевого населення, зростанню податкових відрахувань, форму-

ванню на території точок економічного зростання, кооперації господарств і формуванню мережевої регіональної туристської структури, формуванню нового іміджу і зростання інвестиційної привабливості регіону.

Список використаних джерел:

1. Горішевський П. А. Сільський зелений туризм: організація надання послуг гостинності / П. А. Горішевський, В. П. Васильєв, Ю. В. Зінько — Івано-Франківськ, 2003.
2. Аграрний екологічний туризм в країнах Центральної та Східної Європи : матеріали міжнародного науково-практичного семінару. — Стрий, 2004. — 132 с.
3. Зелений туризм. Банк даних сільського туризму в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу : www.ruraltourism.com.ua
4. Куліковський Б. Задля розвитку села / Б. Куліковський, Ю. Левицька // Освіта аграрна. — 2008. — № 2 — С. 2.
5. Про сільський зелений туризм [Електронний ресурс]: Закон України — Режим доступу : isr.org.ua/ukr/zakon/.../zakon_ukraini_pro_si_206.html
6. Туризм і відпочинок в Україні [Електронний ресурс] — Режим доступу : <http://travelblog.kiev.ua>
7. Сільський зелений туризм : методичні рекомендації / [Т. О. Коберніченко, В. П. Васильєв, П. А. Горішевський, Ю. В. Зінько] — К. : Аграрна освіта, 2005.

*И. В. Гончаренко, Е. В. Коноваленко, Ж. В. Сокровищук. **Необходимость развития агротуризма на территории Николаевской области.***

В статье представлено современное понимание аграрного туризма, его значительное развитие и популярность в европейских и других странах мира. Рассмотрена социально-экономическая значимость агротуризма, как наиболее привлекательного вида отдыха. Изучены мотивации, ресурсный потенциал Николаевской области и перспективы развития сельского туризма в этом регионе. Показаны особенности различных моделей агротуризма.

*I. Honcharenko, K. Konovalenko, J. Sokrovishchuk. **Necessity of Agritourism Development in Mykolaiv Region.***

This article presents the modern conception of the agricultural tourism and its significant development and popularity in European and other countries. A social and economic importance of agritourism as the most attractive type of holiday was observed in the article. The motivation, resources potential of Mykolaiv Region and prospects for the rural tourism development in the region were studied here as well. Peculiarities of different models of agritourism were described.